

S Y L W E T K I E N T O M O L O G Ó W

WIAD. ENTOMOL. T. 1, NR 3 : 181 - 190
WARSZAWA—WROCŁAW 1980

WOJCIECH BOGATKO, JANUSZ A. CZYŻEWSKI

Zasługi Jana Kinela dla polskiej entomologii

Postać Jana Kinela (1886 - 1950), człowieka cichego i skromnego, o wielkiej etyce moralnej, przy tym wytrwałego w twórczej pracy pedagoga, badacza i organizatora dokumentacji naukowej — powinna być utrwalona w naszej pamięci i przekazana następnym pokoleniom polskich przyrodników jako wzór uczonego¹.

Fot. 1. Doktor Jan Kinel (Wrocław 1950)

Działalność pedagogiczna

Jan Kinel studiował nauki przyrodnicze w Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie w latach szczytowego rozwoju działalności naukowej i pedagogicznej wielkich polskich zoologów, Benedykta Dybowskie-

¹ Przebieg życia i działalności Dra Jana Kinela znajdzie czytelnik w następujących opracowaniach biograficznych: Autobiografia (Kinel 1936 b), Noskiewicz (1951), Brzęk (1966).

go i Józefa Nusbauma-Hilarowicza. Bezpośrednio po ukończeniu studiów i zdaniu egzaminu nauczycielskiego uczył przyrody w latach 1911 - 1914 w Państwowym II Gimnazjum w Tarnopolu i w latach 1915 - 1920 w Państwowym IX Gimnazjum we Lwowie. W gimnazjum w Tarnopolu uczniem Jana Kinela był Roman Kuntze.

Wiadomo, że w Tarnopolu Jan Kinel „od wiosny co sobotę ze swoimi uczniami odbywał wycieczki w pobliskie lasy”. Zbierano rośliny i zakładano zielniki; obserwowano i chwytało do oznaczania owady, prowadząc również ich chów pod okiem nauczyciela². Z tamtych lat przekazane informacje pozwalają wnioskować, że okres dziesięcioletniej działalności pedagogicznej bez wątpienia wywarł niemały wpływ na zwrócenie szczególnej uwagi młodego nauczyciela ku badaniom entomologicznym.

W latach 1921 - 1922 Jan Kinel pełnił obowiązki starszego asystenta przy Katedrze zoologii w Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie.

W latach 1946 - 1950 podjął znowu działalność pedagogiczną we Wrocławiu, prowadząc wykłady jako docent zoologii systematycznej i zoogeografii Uniwersytetu Wrocławskiego.

Twórczość naukowa

Już w czasie studiów uniwersyteckich Jan Kinel pod kierunkiem Józefa Nusbauma-Hilarowicza w latach 1909 - 1910 rozpoczął działalność naukową badaniami nad zdolnością ptaków do regenerowania tkanki kostnej i wyniki przeprowadzonych doświadczeń ogłosił drukiem (*Anatomischer Anzeiger*, Jena 1910; *Księga Pamiątkowa ku uczczeniu działalności Prof. J. Nusbauma-Hilarowicza*, Lwów 1911). Później w roku 1915 nawiązana ścisła współpraca z Muzeum im. Dzieduszyckich we Lwowie, a zwłaszcza stałe kontakty z entomologami Marianem i Jarosławem Łomnickimi, ostatecznie zdecydowały o skierowaniu zainteresowań Jana Kinela na badania faunistyczno-fizjograficzne owadów Polski.

Wieloletnie obserwacje prowadzone przez Jana Kinela nad fauną chrząszczy, głównie w południowo-wschodnich regionach kraju, miały na celu przede wszystkim uzupełnienie i krytyczną analizę wyników prac poprzednich badaczy.

W notatkach koleopterologicznych (Kinell 1924 a, 1926, 1931) i zapyiskach entomologicznych (Kinell i Noskiewicz 1924) omówił rozprzestrzenienie i występowanie w Polsce mało poznanych chrząszczy lądowych, razem 58 gatunków z rodzin *Carabidae*, *Staphylinidae*, *Tro-*

² Porównaj cytowane wspomnienia z lat dziecięcych i młodościowych Romana Kuntzego (Czyżewski 1976).

gidae, Elateridae, Buprestidae, Phalacridae, Cisidae, Coccinellidae, Meloidae, Alleculidae, Tenebrionidae, Cerambycidae, Chrysomelidae, Anthribidae, Attelabidae i Curculionidae, a w tym 13 gatunków nowych dla naszej fauny; zebrał w formie tabeli analitycznej cechy rozpoznawcze dla trzech krajowych gatunków rodzaju *Platyscelis* Latreille z rodziny *Tenebrionidae*; podał także uzupełnienia o rozmieszczeniu gatunków solankowych i gatunków termofilnych w południowo-wschodnich regionach Polski.

Opis nie znanej przedtem samicy kózki *Grammoptera ingrlica* Baeckmann Jan Kinel przedstawił w osobnej pracy (Kinel 1917). W rozprawie poświęconej kózkom Polski, po omówieniu szczegółów budowy morfologicznej, zamieścił tabele analityczne do oznaczania podrodzin, plemion, rodzajów i gatunków; przegląd obejmuje 198 krajowych gatunków z rodziny *Cerambycidae* (Kinel 1918). W jeszcze innej pracy dał charakterystykę morfologiczną i rozmieszczenie geograficzne gatunków kózek z grupy *Leptura inexpectata* Jansson et Sjöberg (Kinel 1932).

Doniesienie o krajowych formach rodzaju *Niphetodes* Miller z rodziny *Staphylinidae* zawiera omówienie występowania oraz opisy czterech gatunków i jednej odrębnej odmiany (Kinel 1924 b).

W twórczości badawczej Jana Kinela na plan pierwszy wysuwają się studia nad fauną chrząszczy wodnych Polski. Był ich nieprzeciętnym znawcą, czego dał dowód w rozprawie „Kilka uwag o flisakowatych (*Haliplidae*) ziem polskich” (Kinel 1922 c). Jest to próba ustalenia pewnych cech, umożliwiających ściśle i jednoznaczne określenie zwłaszcza takich gatunków, jak z rodzaju *Haliplus* Latreille, których odgraniczenie jest bardzo utrudnione z powodu wielkiej zmienności cech zewnętrznych. Przy opracowywaniu materiałów autor oparł się na analizie porównawczej budowy narządów kopulacyjnych samców (penis i paramery), odznaczających się cechami wyjątkowo odpowiednimi do odróżniania poszczególnych form, dzięki małej zmienności w obrębie jednego gatunku. Na podstawie budowy aparatu kopulacyjnego łączy on pokrewne gatunki w kilka grup. I choć podział ten nie obowiązuje w obecnej systematyce rodziny *Haliplidae*, wskazuje jednak na duże zdolności obserwacyjne i analityczne jego twórcy.

Bardzo wartościowym rozdziałem w tej rozprawie jest ocena stosunków filogenetycznych u *Haliplidae*, przedstawiona również w oparciu o analizę morfologiczną aparatów kopulacyjnych z uwzględnieniem cech dodatkowych, takich jak budowa głaszczków, obecność lub brak kresek podstawowych na przedpleczu, drobna punktacja przedplecza i pokryw. Na podstawie przytoczonych rozważań autor podaje klucz do oznaczania gatunków rodzaju *Haliplus* Latreille, po którym następuje szczegółowy przegląd wszystkich flisakowatych Polski. Rodzinie *Haliplidae* po-

święcił także trzy mniejsze doniesienia (Kin el 1922 a, 1922 b, 1930).

Wyniki badań nad fauną pływakowatych (*Dytiscidae*) Jan Kin el ogłosił w pracach opatrzonych wspólnym tytułem „*Hydradephaga* Polski” (Kin el 1934 a, 1934 b, 1936 a). Zawierają one krytyczną rewizję gatunków z trzech rodzajów: *Coelambus* Thomson, *Hydroporus* Clairville i *Deronectes* Sharp-Zimmermann. Obok przeglądu gatunków krajowych, autor wymienia dostępne mu wiadomości o rozmieszczeniu geograficznym i dane ekologiczne.

W trzech innych doniesieniach znajdujemy wyniki badań Jana Kinela nad lokalną fauną chrząszczy wodnych. Plonem wspólnej wycieczki pracowników naukowych Muzeum im. Dzieduszyckich na Pomorze w roku 1922 był obfity materiał z rodzin *Halipidae* i *Dytiscidae*, obejmujący razem 65 gatunków, w tym jeden gatunek nowy dla fauny Polski (Kin el 1924 c). W opracowaniu chrząszczy wodnych Czarnohory wymienił 9 gatunków z rodziny *Dytiscidae*, 4 gatunki z rodziny *Hydrophilidae* i 2 gatunki z rodziny *Dryopidae* (Kin el 1935 a). W jednej z poprzednio przytoczonych prac bliżej scharakteryzował swoistą faunę wodną solanek na Podkarpaciu (Kin el 1931).

Podsumowaniem studiów Jana Kinela nad chrząszczami wodnymi Polski jest rozprawa „*Hydradephaga* Polski i sąsiednich krain” (Kin el 1949). Osiągnięcia poprzednich badań zostały tu poszerzone o nowe dane, zwłaszcza z obszarów Śląska i Pomorza Zachodniego; ponadto autor podał liczne uzupełnienia i zmiany.

Rozprawę otwiera według aktualnego stanu przegląd 167 gatunków z rodzin *Halipidae* (18), *Hydrobiidae* (1), *Dytiscidae* (137) i *Gyrinidae* (11). W układzie spisu Jan Kin el oparł się głównie na katalogu Mariana Łomnickiego (Łomnicki 1913); z wykazanej przez tego autora liczby 159 gatunków chrząszczy wodnych Kin el skreślił 9 gatunków, a dodał 17 gatunków. Od momentu ukazania się rozprawy Jana Kinela do czasów obecnych wykaz gatunków *Hydradephaga* występujących w Polsce poszerzył się tylko o 2 gatunki z rodziny *Dytiscidae* i 2 gatunki z rodziny *Gyrinidae* oraz doznał zmian taksonomicznych, zwłaszcza rodzaju *Deronectes* Sharp-Zimmermann. Ze względów zrozumiałych, obecnie dane fizjograficzne zawarte w pracy są już dla niektórych gatunków niezupełne.

Niezwykle cenne w omawianej rozprawie są uwagi materiałowe i taksonomiczne do spisu gatunków, wyróżniające się wielkim krytycyzmem, a będące wynikiem ogromnej i drobiazgowej pracy przy przeglądaniu rozproszonych w kraju zbiorów chrząszczy wodnych. Uwagi faunistyczno-zoogeograficzne zawierają rozważania na temat kilku zjawisk, jakie nasunęły się autorowi w trakcie badań. Dotyczą one kwestii stałości niektórych elementów w składzie fauny Polski, zwłaszcza w zakresie halo-

biontów z rodzaju *Deronectes* Sharp-Zimmermann oraz rozprzestrzeniania się chrząszczy wodnych. Ciekawe zjawisko zmienności gatunków pokrewnych na linii zetknięcia się ich zasięgów autor omówił na przykładzie *Deronectes depressus* Fabricius i *Deronectes elegans* Panzer, obecnie ujmowanych jako jeden gatunek *Potamonectes depressus* (Fabricius). Jak zaznaczył w swej rozprawie, zamierzał przeprowadzić w następnej pracy szczegółową analizę geograficzną składu krajowej fauny chrząszczy wodnych.

Poza studiami nad chrząszczami lądowymi i wodnymi, Jan Kinel zajmował się morfologią i biologią muchówki *Epicypa testacea* Edwards z rodziny *Mycetophilidae*, rozwijającej się w śluzowcu *Tubifera ferruginosa* Gmelin (Kinel i Noskiewicz 1931 b), oraz przeprowadził próby chowu i bezpośrednio obserwacje nad dwoma nowymi dla fauny Polski gatunkami błonkówek z rodzaju *Polysphincta* Gravenhorst i rodziny *Ichneumonidae*, pasożytującymi na ciele pajaków (Kinel 1934 c, 1934 d). Osobną rozprawę poświęcił omówieniu działalności naukowej Jarosława Łomnickiego na polu entomologii (Kinel 1933).

W oparciu o wnikliwą analizę faunistyczno-fizjograficznych materiałów kilku grup owadów (głównie *Orthoptera*, *Coleoptera*, *Hymenoptera-Aculeata* i *Macrolepidoptera*), Jan Kinel wspólnie z Janem Noskiewiczem przedstawił rozważania o stosunkach zoogeograficznych Podola i Wołynia (Kinel i Noskiewicz 1931 a).

Do twórczości naukowej Jana Kinela należy włączyć publikacje z dziedziny muzealnictwa przyrodniczego. W pierwszej z nich w sprawie typów (Kinel 1928) wysunął postulat dla zoologii systematycznej, aby w diagnozach nowych gatunków uwzględniać tak opis gatunku (oparty na jednym tylko okazie, czyli holotypie), jak i jego definicję (wyróżnić cechy zmienne i charakterystyczne, wskazać gatunki pokrewne i cechy wyróżniające). W dwu następnych publikacjach, na temat pracy w muzeach przyrodniczych (Kinel 1935 b) i w sprawozdaniu z prac konserwatorskich (Kinel 1939), wykazał, że sama praca naukowa nie wyczerpuje zadań muzeów. Dopiero czynności kolekcjonerskie i zabiegi konserwatorskie sprawiają, że praca naukowo-badawcza w muzeach przyrodniczych staje się trwałym dorobkiem dla kultury.

Wielką zasługą Jana Kinela dla polskiej entomologii było opracowanie, wspólnie z Adamem Krasuckim, Romanem Kuntze i Janem Noskiewiczem, przewodnika do określania rzędów, rodzin i rodzajów „Owady krajowe”, o charakterze podręcznika w dwu częściach (Kinel, Krasucki i Noskiewicz 1927, Kinel i Kuntze 1931). Obydwa tomy tego dzieła z godną podziwu dokładnością zostały przygotowane przez autorów do druku i wyjątkowo starannie wydane.

W ciągu pół wieku „Owady krajowe” pełnią zaszczytną rolę jedy-

nego podręcznika popularnego w Polsce, za pomocą którego podstawową znajomość świata owadów opanowało wiele pokoleń młodych amatorów owadoznawstwa oraz studentów specjalizujących się tak w entomologii teoretycznej, jak rolnej i leśnej. „Owady krajowe” nie były pomyślane przez autorów jako klucz do oznaczania gatunków. Podręcznik ten w sposób przystępny pozwala jednak szybko zorientować się w ważniejszych grupach układu systematycznego i w miarę potrzeby zakwalifikować przynajmniej do rodzaju badany okaz owada. Do dnia dzisiejszego stanowi także jedyne pełne źródło informacji w zakresie polskiego nazewnictwa entomologicznego.

Można wyrazić szczere zdziwienie z faktu, że przez pięćdziesiąt lat nasi specjaliści w dziedzinie entomologii systematycznej nie podjęli próby nowego opracowania albo wznowienia odpowiednio zaktualizowanego podręcznika, tak koniecznego w Polsce ze względów dydaktycznych i praktycznych.

Należy zaznaczyć, że inicjatorem wydawnictwa „Owady krajowe” i koordynatorem pracy współautorów nad obydwoma częściami dzieła był Jan Kinel.

Ponadto Jan Kinel ogłosił sto kilkadziesiąt notatek naukowych oraz recenzji prac badawczych, rozpraw i książek z dziedziny entomologii polskich i obcych autorów; umieszczał je głównie w Polskim Piśmie Entomologicznym.

Z przeglądu twórczości naukowej Jana Kinela wynika, że „pisał raczej niewiele, wszystko jednak co ogłosił jest owocem głębokiego, rzetelnego przemyślenia; ważył długo każde zdanie i każde w nim słowo, zanim ujął je w formie gotowej do druku. Nie znajdujemy dlatego w Jego pracach żadnej niedbałości, żadnego przeoczenia w kwestiach merytorycznych, wszędzie natomiast, w najdrobniejszych nawet notatkach, spotykamy u Niego dowody niebywałej skrupulatności i krytycyzmu. Nie dbał również o zbytnią wykwiutność formy, wyrażał się zwykle krótko, nieraz wprost lapidarnie, zawsze jednak bardzo zrozumiale. Prostota i jasność formy były zasadniczymi cechami Jego stylu pisarskiego” (Noskiewicz 1951).

Działalność organizacyjna

Jan Kinel położył wielkie zasługi dla polskiej kultury jako organizator dokumentacji naukowej w szerokim tego słowa znaczeniu. W latach 1922 - 1945 pełnił obowiązki kolejno pracownika naukowego, sekretarza, kustosa i wreszcie dyrektora Muzeum im. Dzieduszyckich we Lwowie. Jego twórczy wkład w podniesienie poziomu pracy i unowo-

cześnienie działalności tej placówki znalazł nawet wyraźne odbicie w wielu poprzednio omawianych rozprawach i specjalnych artykułach naukowych. W latach 1946 - 1950 zajmował stanowisko kustosa Muzeum Zoologicznego Uniwersytetu Wrocławskiego. I tu, w zbombardowanym i dźwigniętym z ruin gmachu, z ocalałych resztek zbiorów organizował wzorową ekspozycję fauny Śląska (Kinela 1957).

Rozwój entomologii teoretycznej i stosowanej w Polsce wymagał zjednoczenia wysiłków wszystkich pracowników naukowych tej dziedziny wiedzy. Jan Kinela był jednym z głównych inicjatorów utworzenia Sekcji Entomologicznej, która powstała 13 grudnia 1920 r. przy Polskim Towarzystwie Przyrodników im. Mikołaja Kopernika we Lwowie. Później brał żywy udział w debatach w sprawie wyodrębnienia Sekcji Entomologicznej w samodzielne towarzystwo naukowe. W związku z tym,

Fot. 2. Jan Kinela — sekretarz, Zygmunt Mokrzecki — prezes i Jarosław Łomnicki — wiceprezes Zarządu Głównego Polskiego Związku Entomologicznego w czasie obrad VIII Walnego Zgromadzenia, 13 stycznia 1930 r. we Lwowie

w jesieni roku 1922 udał się w podróż do Krakowa, Warszawy i Skiernewic, celem osobistego porozumienia się z entomologami innych ośrodków w Polsce. Dzięki tym zabiegom 4 grudnia 1922 r. odbyło się Zebranie Organizacyjne Polskiego Związku Entomologicznego, na którym jednogłośnie wybrano prezesem Zygmunta Mokrzeckiego, wiceprezesami Jarosława Łomnickiego i Michała Świątkiewicza, a Jana Kinela sekretarzem i redaktorem Polskiego Pisma Entomologicznego. W latach powojennych Jan Kinela przyjął godność wiceprezesa.

W roku 1925 Jan Kinela zorganizował udział oficjalnej delegacji Polskiego Związku Entomologicznego w III Międzynarodowym Kongresie Entomologicznym w Zürichu; przedstawiciele Polski wygłosili sześć re-

feratów. W roku 1927 Jan Kinel uczestniczył w X Międzynarodowym Kongresie Zoologicznym w Budapeszcie. Należy przypomnieć, że Jan Kinel był organizatorem kolejnych dorocznych, od I do XVIII, Walnych Zgromadzeń Polskiego Związku Entomologicznego w latach 1923 - 1948.

Obowiązki redaktora Polskiego Pisma Entomologicznego Jan Kinel pełnił od tomu I: 1922 do tomu XIX: 1949; nie zdołał doprowadzić do końca prac związanych z przygotowaniem do druku tomu XX: 1950. Stale zabiegał o pozyskanie jak najszerszego kręgu współpracowników oraz o dobór rozpraw i artykułów naukowych z możliwie wszystkich kierunków specjalizacji w zakresie entomologii teoretycznej i stosowanej.

Jako redaktor Polskiego Pisma Entomologicznego Jan Kinel zawsze starał się, aby drukowane prace odznaczały się w miarę możliwości wysokim poziomem zarówno formy ujęcia, jak i treści merytorycznej. Jednak był przeciwny narzucaniu autorowi ściśle określonych wzorów opracowania tematu, aby nie pozbawiać pracy walorów oryginalnego i indywidualnego ujmowania zagadnienia. Tylko mniej doświadczonym autorom często dosłownie na nowo opracowywał cały artykuł.

W związku ze swymi obowiązkami Jan Kinel prowadził nieustannie ożywioną korespondencję odręcznie, co zajmowało Mu wiele czasu. Listy były pisane pośpiesznie, mimo to zawierały informacje, myśli i życzenia zawsze przekazywane rzeczowo i zawsze starannym piśmem.

Wszelkie czynności redakcyjne Jan Kinel wykonywał osobiście, bez pomocy technicznej, oczywiście w okresie międzywojennym bez wynagrodzenia, przy czym wyjątkowo skrupulatnie i bez opóźnień, z godnym szczeremu podziwu zapalem.

Jan Kinel wychowywał się w atmosferze patriotyzmu narodowego oraz kultu twórczej pracy, dokładnej i odpowiedzialnej. Jego ojciec, Ignacy Kinel (1844 - 1924), brał czynny udział w Powstaniu Styczniowym 1963 r., a później we Francji odbył wyższe studia wojskowe i uzyskał dyplom inżyniera budowy dróg i mostów; był odznaczony Orderem Virtuti Militari (Samujłło 1966). Ta atmosfera domu rodzinnego wywarła bezpośredni wpływ na ukształtowanie osobowości i cech charakteru Jana Kinela, dzięki którym wpisał się On w sposób trwały na karty dziejów rozwoju nauki w Polsce.

PIŚMIENICTWO

- Brzęk G. 1966. Jan Kinel (1886 - 1950), entomolog, dyrektor Muzeum im. Dzieduszyckich we Lwowie, kustosz Muzeum Zoologicznego Uniwersytetu Wrocławskiego. Pol. Słownik Biogr., 12: 461 - 462.
- Czyżewski J. A. 1976. W 30 rocznicę nazwania imieniem Romana Kuntzego sali wykładowej w Instytucie Zoologicznym Uniwersytetu Wrocławskiego. Przegl. zool., 20: 399 - 411.

- Kinel J. 1917. Das Weibchen von *Grammoptera ingrlica* Baeckmann. Bull. int. Acad. pol., Cl. math. nat., Sér. B, Sci. nat. (Zool.), 1917: 131 - 133.
- Kinel J. 1918. Kózki Polski (*Cerambycidae Poloniae*). Rozpr. Wiad. Muz. Dzieduszyckich, 3: 1 - 65, tabl. 1.
- Kinel J. 1922 a. Fauna owadów okolic Lwowa, *Haliplidae* (Col.). Pol. Pismo entomol., 1: 18 - 20.
- Kinel J. 1922 b. Über die Parameren bei Halipliden der *ruficollis*-Gruppe. Arch. Naturgesch., 88, Abt. A: 61 - 67.
- Kinel J. 1922 c. Kilka uwag o flisakowatych (*Haliplidae*, Col.) ziem polskich. Arch. TN Lwów, Dział III, 2,2: 23 - 44, tabl. 3.
- Kinel J. 1924 a. Notatki koleopterologiczne z Polski. Pol. Pismo entomol., 2: 191 - 196.
- Kinel J. 1924 b. O krajowych formach rodzaju *Niphedodes* Mill. (*Staphylinidae*, Col.). Pol. Pismo entomol., 3: 100 - 102.
- Kinel J. 1924 c. Flisakowate i pływakowate z wycieczki Muzeum im. Dzieduszyckich na Pomorze w roku 1922. Rozpr. Wiad. Muz. Dzieduszyckich, 9: 103 - 111.
- Kinel J. 1926. Notatki koleopterologiczne z Polski II. Pol. Pismo entomol., 5: 89 - 93.
- Kinel J. 1928. W sprawie typów. Pol. Pismo entomol., 6: 171 - 173.
- Kinel J. 1930. Einige Bemerkungen zur Bestimmungstabelle, 97 Heft, *Haliplidae* (Col.). Pol. Pismo entomol., 8: 217 - 220.
- Kinel J. 1931. Notatki koleopterologiczne z Polski III. Pol. Pismo entomol., 9: 268 - 272.
- Kinel J. 1932. *Leptura inexpectata* Janss. et Sjöb. na ziemiach polskich oraz pozycja systematyczna tej formy. Pol. Pismo entomol., 10: 189 - 196.
- Kinel J. 1933. Działalność naukowa Prof. Jarosława Łomnickiego na polu entomologii. Pol. Pismo entomol., 11: 1 - 16, tabl. 1.
- Kinel J. 1934 a. *Hydradephaga* Polski. I. *Coelambus* Thomson. Kosmos, Ser. A, 58: 198 - 208.
- Kinel J. 1934 b. *Hydradephaga* Polski. II. Spraw. Kom. fizjogr., 68: 67 - 71.
- Kinel J. 1934 c. Próba hodowli pajęczarek (*Ichneumonidae*, Hym.). Pol. Pismo entomol., 12: 268 - 274.
- Kinel J. 1934 d. Z życia pajęczarek. Przyr. Techn., 13: 145 - 153.
- Kinel J. 1935 a. Przyczynek do znajomości fauny Czarnohory, chrząszcze wodne (*Coleoptera aquatilia*). Rozpr. Spraw. Inst. bad. Las. państw., Ser. A, 8: 80 - 82.
- Kinel J. 1935 b. Praca w muzeach przyrodniczych. Czas. przyr. ilustr., 9: 149 - 156.
- Kinel J. 1936 a. *Hydradephaga* Polski. III. *Deronectes* Sharp-Zimmermann. Pol. Pismo entomol., 13: 198 - 214, tabl. 1.
- Kinel J. 1936 b. Autobiografia. Roczn. TNW, 28: 41 - 43.
- Kinel J. 1939. Prace konserwatorskie, wykonane w dziale entomologicznym Muzeum Przyrodniczego im. Dzieduszyckich w latach 1936 i 1937. Pol. Pismo entomol., 16 - 17: 278 - 282.
- Kinel J. 1949. *Hydradephaga* Polski i sąsiednich krain. Pol. Pismo entomol., 18: 337 - 405.
- Kinel J. 1957. W trzy lata po objęciu pracy w Muzeum Zoologicznym Uniwersytetu we Wrocławiu. Przegl. zool., 1: 305 - 312.
- Kinel J., Krasucki A., Noskiewicz J. 1927. Owady krajowe. Przewodnik do określania rzędów, rodzin i rodzajów. Zeszyt 1 — tekst; VIII + 328 ss.

- Zeszyt 2 — tablice; IV ss., tabl. 87. Zakł. im. Ossolińskich, Lwów-Warszawa-Kraków.
- Kinel J., Kuntze R. 1931. Chrząszcze i motyle krajowe. Przewodnik do określania rodzin i rodzajów. Zeszyt 1 — tekst; VIII + 230 ss. Zeszyt 2 — tablice; IV ss., tabl. 63 (w tym 2 barwne). Komit. Wydawn. Podręczn. Akadem. przy Min. W. R. i Ośw. Publ. — Kasa im. Mianowskiego, Warszawa.
- Kinel J., Noskiewicz J. 1924. Zapiski entomologiczne z Kasowej Góry. Kosmos, 49: 128 - 134.
- Kinel J., Noskiewicz J. 1931 a. Einige Bemerkungen über die zoogeographische Verhältnisse von polnischen Anteils. Pol. Pismo entomol., 9: 272 - 288.
- Kinel J., Noskiewicz J. 1931 b. Zur Kenntnis der beiden palaearktischen *Epicypa*-Arten (*Fungivoridae*, *Dipt.*). Pol. Pismo entomol., 10: 69 - 73, tabl. 1.
- Łomnicki M. 1913. Wykaz chrząszczów czyli tęgopokrywych (*Coleoptera*) ziem polskich. Kosmos, 38: 21 - 155.
- Noskiewicz J. 1951. Docent Dr Jan Kinel. Pol. Pismo entomol., 20: 3 - 11, tabl. 1.
- Samujłło J. 1966. Ignacy Kinel (1844 - 1924), uczestnik powstania 1863 r., inżynier. Pol. Słownik Biogr., 12: 461.

ul. Nowiniarska 12 m. 32.
00 - 235 Warszawa